

INOSTRANA SUDSKA PRAKSA

NAČELO MAKSIMALNE DOBRE VERE U ENGLESKOJ SUDSKOJ PRAKSI

Jedna od bitnih obaveza lica koje želi da zaključi ugovor o osiguranju odnosi se na obavezu da prijavi sve okolnosti koje su od značaja za osiguravača da donese odluku da li će i pod kojim uslovima zaključiti ugovor o osiguranju. Znači, sve okolnosti značajne za ocenu rizika koje su tom licu bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate. Od ugovorača osiguranja se zahteva da „pošteno misli“, da istupa u „dobro veri“, drugim rečima da bude savestan.

Kod zaključivanja ugovora o osiguranju traži se veći stepen savesnosti ugovorača osiguranja što nije slučaj kod drugih privrednih ugovora. Dok se laž, prevara i obmana ne tolerišu ni kod jednog ugovora, pri zaključivanju ugovora o osiguranju prethodi jedna faza koja drugim ugovorima nije svojstvena. Ugovorač osiguranja ne samo što je dužan da što potpunije odgovori na postavljena pitanja osiguravača, već je obavezan da mu saamoincijativno pruži podatke koji mogu biti od značaja za ocenu rizika. Ova dužnost je bitna za funkcionisanje osiguranja. Ako ugovorač osiguranja ne prijavi osiguravaču sve okolnosti koje su od značaja za ocenu rizika, koje je znao ili morao znati, ovo propuštanje može imati ozbiljne posledice za ostvarenje prava na naknadu štete. U pitanju je elemenat koji je važan za postojanje ugovora. Predstavlja „štit“ osiguravaču u slučaju propusta ugovorača osiguranja (presuda 13 Ll.L. Rep. 75, H.L. /1922/).

Prema stavu engleskog suda ugovor o osiguranju je ugovor od krajnjeg poverenja (*uberimae fidei*). Ugovorač osiguranja i osiguravač imaju obavezu da ovo načelo poštuju. Ugovor o osiguranju biće ništav ukoliko se prekrši zbog nepoštovanja ovog načela (presuda Carter v Boehm /1766/). Ako se osiguravač poziva da je ugovorač osiguranja prečutao njemu poznatu bitnu okolnost to mora da dokaže (presuda Williams v Atlantic Insurance Co. Ltd. /1933/). Ako osiguravač želi da ugovor raskine pozivajući se na prečutkivanje bitnih okolnosti od strane ugovorača osiguranja on to mora da uradi odmah (presuda Morrison v Universal Marine Insurance

Co. Ltd). Ugovorač osiguranja i osiguravač moraju da „igraju otvorenu igru samo sa kartama koje su na stolu“, (presuda Black King Shipping Corporation v Massie, The Lisbon Pride /1985/). Zbog nepoštovanja načela maksimalne dobre vere ni jedna od ugovornih strana nema pravo na naknadu pretrpljene štete. Osiguranik ima samo pravo na povraćaj plaćene premije osiguranja (presuda Banque Financiere la Cite SA v Westgate Insurance Co. Ltd. /1990/).

Sud je često bio u prilici da odlučuje o tome da li je okolnost koju ugovorač osiguranja nije prijavio osiguravaču bitna. U jednom slučaju sud je zauzeo stav da propuštanje ugovorača da prijavi da je brod iz luke isplovio 24. umesto 23. decembra predstavlja propust od materijalnog značaja (presuda Fillis v Brutton /1782/). Takođe, ako je ugovorač prijavio da brod koji želi da osigura ima 20 topova a imao ih je samo 7 predstavlja propust od materijalnog značaja (presuda Pawson v Watson /1788/). I u sledećim slučajevima sud je našao da je propust od materijalnog značaja: da je brod plovio pod američkom zastavom, a nije (presuda Steel v Lacy /1910/), da je teret ukrčan u brod „Socrates“ a bio je ukrčan u brod „Socrate“ (presuda Ionides v Pacific Fire and Marine Insurance /1872/), da je brod imao dozvolu francuskih vlasti da trguje, a nije, (presuda Feise v Parkinson /1812/) i informacija da će brod ploviti u konvoju, što u vreme potapanja nije bio slučaj (presuda Edwards v Footner /1808).

Propuštanje ugovorača osiguranja da osiguravača obavesti o bitnim okolnostima može ugroziti osiguranikovo pravo na naknadu štete. Sud je ovo pravo uskratio, premda uzrok nastale štete nije bio ni u kakvoj vezi sa okolnošću koju osiguranik nije prijavio (presuda The Beduin /1894/). Osiguravači sužavaju osiguravajuće pokriće na taj način što u ugovor unose izričite obaveze ugovorača osiguranja poznate kao jemstva različitih oblika (*warranties*). U jednom slučaju, ugovorač osiguranja potvrđuje postojanje određene činjeničnog stanja, u drugom, obavezuje se da će nešto

preduzeti, na primer da će skladište obezbediti protivpožarnom zaštitom, u trećem, da će svoje poslovanje ograničiti, kao npr. da neće ploviti u vodama sa ledom. U jednom primeru polisa osiguranja predviđala je jemstvo ugovorača osiguranja da će na konzervama mesa pisati ime proizvođača i datum proizvodnje. Osiguravač je oslobođen obaveze da osiguraniiku naknadi štetu usled kvarenja mesa s obzirom da na konzervama nije bilo ovih podataka (presuda Overseas Commodities Ltd. v Style /1958/). Ili, polisa osiguranja je predviđala da ugovorač osiguranja jemči da brod plovi pod nemačkom zastavom u nemačkom vlasništvu i upravljanju. Brod je međutim bio u francuskom vlasništvu i plovio je pod panamskom zastavom. Potopljen je raketom u iračko-iranskom ratu. Šteta nije bila naknadiva iz osiguranja (presuda Seavision Investment SA v Evennett and Clarkcon Puckle Ltd, The Tiburon /1990/).

Da li odredba u ugovoru predstavlja jemstvo zavisi od njene sadržine i treba je strogo tumačiti. Ugovor o reosiguranju sadržao je jemstvo osiguravača da će reosiguravač imati nadzor nad likvidacijom šteta. Osiguravač je štetu likvidirao samostalno i zbog toga nije mogao ništa da ostvari od reosiguravača (presuda Eagle Star Insurance v Cresswell /2004/).

I uloga posrednika u osiguranju bila je predmet brojnih sudskih rasprava. Dužnosti brokera reosiguranja ne završavaju se u trenutku kada je zaključio ugovor o reosiguranju. Njegova obaveza traje i dalje. On ne može da bude samo „poštansko sanduče“ između zainteresovanih. Sud je

utvrdio da je broker odgovoran zbog toga što nije obavestio ugovorače da u ugovoru o reosiguranju postoje nedostaci – „praznine“ (presuda Youell and Ors v Bland Welsh Co. Ltd. /1990/). U slučaju štete pokrivene reosiguranjem od brokera se traži da obavesti reosiguravače o nastaloj šteti i pruži im sve podatke o njihovim ugovornim obavezama (presuda Aleksander Forbes Europe Ltd. v SBJ Ltd. /2002/).

DR ZORAN D. RADOVIĆ